

Publikácie Cleft Palate Foundation.

(preložené a upravené v Rozštepovom centre v Bratislave)

www.cleftline.org

Starostlivosť o zuby u dieťaťa s rozštepom.

Ako rozštep pery a podnebia ovplyvňuje zuby dieťaťa?

Rozštep pery, alveolárneho výbežku (d'asna) a podnebia v prednej časti úst môže spôsobiť niekoľko rôznych problémov so zubami. Môže ísť o odchýlky v počte, vo veľkosti, v tvare a v polohe - ako mliečnych, tak aj trvalých zubov dieťaťa. Väčšinou bývajú postihnuté zuby v mieste, kde zasiahol rozštep – zväčša teda ide o predné zuby, ktoré voláme bočné rezáky. Rozštep môže zasiahnuť oblasť d'asna medzi bočným rezákom a očným zubom. V niektorých prípadoch môže bočný rezák úplne chýbať. V iných prípadoch sa môžu vyskytnúť tzv. „dvojičky“ – vtedy vyrastajú dva bočné rezáky na oboch stranách rozštepu. V iných prípadoch môžu mať tieto zuby nesprávny tvar – môžu mať nesprávne sformovanú korunku alebo koreň zuba. No a nakoniec, môže sa stať, že zuby v tejto oblasti vyrastú na nesprávnom mieste. Niekedy sa stáva, že aj predné rezáky na strane rozštepu môžu byť postihnuté rovnakými problémami, ako bočné rezáky a očné zuby.

Akú starostlivosť o zuby bude teda dieťa potrebovať ?

Dieťa s rozštepom bude potrebovať rovnakú preventívnu a liečebnú starostlivosť o zuby, ako iné deti. Avšak, keďže deti s rozštepom môžu mať ešte aj špecifické problémy so zubami (chýbanie zubov, iná poloha a tvar zubov) je potrebné, aby ich zuby už v ranom detstve ohodnotil odborník, ktorý má s touto problematikou skúsenosti.

Včasná starostlivosť o zuby.

Je treba vedieť, že pri dobrej starostlivosti môže mať aj dieťa s rozštepom zdravé zuby. To si vyžaduje dôkladné čistenie zubov, správne stravovanie a pravidelnú fluoridáciu zubov. Hneď ako dieťaťu vyrastú prvé zuby, je potrebné začať ich správnym spôsobom a mäkkou zubnou kefkou čistiť. O tom, ako máte čistiť dieťaťu zuby, vás poučí váš detský zubný lekár. Mnohí lekári odporúčajú, aby ste s dieťaťom absolvovali prvú kontrolu zubov po dovŕšení prvého roka života dieťaťa alebo aj skôr, ak sa u neho zistia špecifické problémy. Prvé vyhodnotenie zubov dieťaťa zvyčajne prebehne v Rozštepovom Centre. Rutinné kontroly a starostlivosť o zuby sa zvyčajne začína vo veku dvoch rokov - u vášho detského zubného lekára v mieste bydliska. To, akú liečbu bude potrebovať práve vaše dieťa, závisí od viacerých faktorov. Niektoré deti potrebujú iba pravidelné kontroly, iné deti potrebujú aj plombovanie alebo odstránenie zuba.

Čelústno-ortopedická starostlivosť.

Prvé vyšetrenie čelústnym ortopédom možno dieťa absolvuje ešte oveľa skôr, ako mu vyrastú zuby. Cieľom tohoto vyšetrenia je vyhodnotiť rast tváre a najmä rast čelústí. Neskôr, keď budú dieťaťu vyrastať mliečne zuby, začne čelústny ortopéd pripravovať plán na krátkodobú a aj na dlhodobú liečbu. Napr. ak sa zistí, že horné zuby dieťaťa nemajú správnu polohu voči dolným zubom – t.j. dieťa nemá dobrý zhryz zubov – čelústny ortopéd môže navrhnúť skorú liečbu tak, aby sa upravitel vzťah hornej

a dolnej čeľuste. Nie je nezvyčajné, ak po tejto liečbe nasleduje určité obdobie pauzy, kedy čeľustný ortopéd monitoruje ďalší rast čeľustí a tváre dieťaťa. Keď dieťaťu vyrastú trvalé zuby, zaháji sa finálna fáza ortodontickej liečby, ktorej výsledkom by malo byť správne postavenie zubov a čeľustí.

Koordinácia chirurgickej a čeľustno-ortopedickej starostlivosti.

Je dôležité, aby sa chirurgické zákroky a čeľustno-ortopedická liečba plánovali spoločne – koordinovane. Jedným z dôvodov je aj to, že počas jednej anestézy sa dajú vykonať viaceré liečebné výkony. Napr. ak dieťaťu treba vytrhnúť alebo opraviť zub a okrem toho sa plánuje niektorá operácia - tieto výkony sa niekedy môžu urobiť naraz v anestéze.

Koordinácia chirurgickej a čeľustno-ortopedickej liečby je však dôležitá najmä pri riešení kostného defektu na hornej čeľusti, ktorý spôsobil rozštep. Tento defekt sa môže rekonštruovať za pomoci vloženia tzv. kostného štepu. Túto operáciu vykoná chirurg. Čeľustný ortopéd však možno bude musieť pripraviť čeľusť dieťaťa na operáciu za pomoci platne, ktorú bude dieťa nejaký čas nosiť. Po vložení kostného štepu je zvyčajne ešte potrebný tzv. retainer – platňa na zuby, ktorá ich udržuje v želanej polohe až dovtedy, kým dieťa nedostane na zuby fixný aparát.

V období adolescencie sa liečba chirurga a čeľustného ortopéda znova musí koordinovať. Ak zuby a čeľuste dieťaťa nie sú v správnej vzájomnej polohe a na ich úpravu už nepostačí samotná čeľustno-ortopedická liečba, vtedy možno bude potrebné plánovať kombinovanú liečbu chirurga a čeľustného ortopéda. Takáto liečba sa zvyčajne plánuje až po ukončení rastu po období puberty.

Zubná protetika.

Čeľustný ortopéd spolu s vaším zubným lekárom môžu pre vaše dieťa navrhnúť aj zubnú náhradu. Ide o umelé zuby - väčšinou ide o jeden alebo niekoľko zubov, ktoré po rozštepe môžu chýbať. Tieto umelé zuby zlepšia vzhľad a funkciu chrupu. Lekár navrhne zubný mostík, za pomoci ktorého sa umiestnia chýbajúce zuby.

Čeľustný ortopéd spolu s logopédom môžu vyhodnotiť, že pre dieťa by bolo vhodné použitie rečovej protézy. Tzv. „rečová guľôčka“ alebo tzv. „podnebný zdvíhač“ sa umiestni do úst dieťaťa podobne, ako platňa na zuby. Obidve tieto protézy zabránia, aby dieťaťu unikalo pri reči nadmerné množstvo vzduchu do nosa (na Slovensku sa zatiaľ tieto protézy nepoužívajú, pozn. preklad.). Deti, ktoré majú tieto protézy, však musia starostlivo dbať o hygienu a zdravie zubov, ktoré protézu nesú.

Ako zabezpečíme, aby dieťa dostalo najlepšiu starostlivosť ?

Deti s rozštepom potrebujú dostať koordinovanú starostlivosť viacerých špecialistov. Preto väčšina rodičov detí s rozštepom vyhľadáva starostlivosť v Rozštepových centrách. V týchto centrách vykonávajú diagnostiku, plánovanie liečby a liečbu samotnú skúsení špecialisti v multi-disciplinárnom tíme. Tento tím pozostáva z odborníkov viacerých lekárskejších a iných vedných odborov. Ak vo vašom bydlisku nie je blízko takéto centrum, je lepšie prekonať nepohodlie a náklady spojené s cestovaním do centra. Hodnota kvalitnej liečby určite prevýši čas a úsilie spojené s cestovaním do iného mesta.

Ďalšie rady môžete získať napr. na stránkach www.cleftline.org a na www.widesmiles.org. Na Slovensku sa pripravuje podobná webová stránka a svojpomocná skupina pre rodiny detí narodených s rozštepom.

preklad a kontaktná osoba: Z. Oravkinová, Rozštepová poradňa, Klinika plastickej chirurgie, NsP Ružinov, Ružinovská 6, 821 06 Bratislava, tel. 02/ 4333 24 09 kl.805, kl.729